

האם ישנן מידות רעות?

עין איה שבת, פרק שני סימן קעב

רבי סימון ור"א הוו יתבי, חליף ואזיל רב יעקב בר אחא, א"ל חד לחבריה ניקום מקמיה דגבר דדחיל חטאין הוא.

דחיל חטאין, אבל לא נוכל לקרותו גבר דדחיל חטאין. ומטרת התורה במאמר הכתוב "אשר יעשה אותם האדם וחי בהם", שיהיו כל הכחות הגופניים והנפשיים חיים וקיימים במילואם בלבו ונפשו של אדם, ועם שלמות החיים יבחר לו החיים היותר קדושים ויותר נעלים, הקרובים אל השם יתברך בלכתם בדרכיו. על זה נאמר גבר, איש באנשים עם מילוי כל כחותיו בהקפה שלמה, והם הם המשלימים אותו להיות דחיל חטאין.

ובאשר כח הפועל הוא עצמו הוא כח החיים, על כן החשק אל הטוב הוא כבר נמצא בנפש נדיבה בטבעה. אמנם ההדרכה צריכה להתעסק בדרכי תורה שלא יעלה כח חפץ הפעולה גם כן על הדברים הרעים כפי נטות הנפש במדותיה המסובכות, לזה צריך האדם (לראות) [להיות] דחיל חטאין. וכיון שהוא גבר המציין מדת חי ופועל, ועם זה דחיל חטאין, תצא מאליה התמונה של שלמות עושה טוב בהיותו גם כן סר מרע.

ואין זה ממדת ההנהגה האלהית לקמץ בכחות הרעים ולמעט דמותם, כדי שלא יהיה צורך להתגבר עליהם ולעסוק במערכה של תיקון מצדם, שכפי מיעוט הכחות וחלישותם כן מתמעטת מתנת החיים והטוב הגנוז בהם ומוכן להעשות על ידם.

עצם הקימה בפני תלמידי חכמים ואנשי מעלה, היא מעדנת את הנפש להרגילה שהציור השלם יביא אותה לידי פעולה והתעוררות, שעל ידי זה כל ציור שלם פרטי של כל מעשה טוב וכל מוסר נחמד, יפעול עליה לצאת ממצב המנוחה אל הפעולה וההתעוררות. על כן הבעת הכבוד מתפרש יפה בקימה, לפי התכלית הכללית של כבוד הראוי לאנשי מעלה, שתהיה השפעתם יותר ניכרת ויוצאת אל הפועל.

והנה [בענין] קנין המעלות אפשר שיקנה אדם איזה מעלה או מדה פרטית, ומכל מקום אינה מתאמת יפה לכל יתר הנהגותיו. או שלפעמים יהיה האדם ירא חטא, אבל מהותו האנושית נתבטלה אצלו, אם מפני חלישות הגוף או הנפש, או ממיעוט הכרה, איננו מצייר יפה את כל המבט האנושי לפי כל מה שאפשר להיות בו מהטוב והרע, ושיבחר דוקא בטוב וביראת חטא, כי אם לא ידע לעשות רע. איש כזה, אם שנוכל לקרותו

עין איה שבת, פרק ראשון סימן כ

על כן אמרו חז"ל על היצר הרע כי הגדיל לעשות שמניח אומות העולם ומתגרה בישראל. והנה כך היא מדתו של הקדוש ברוך הוא בברואיו, הוא נותן את כל הכחות בשפע רב לפי ערך כח המקבל, כל הכחות הטובים והרעים שהם גם כן טובים כשיתוקנו ויהיו לשימוש הנכון והמועיל.

'צדקת הצדיק' סימן מז (הרב צדוק הכהן מלובלין)

כל הכוחות הנטועים בכל נפש מישראל אין לחשוב שהוא רע גמור ושצריך להיות הפכו, כי אין לך שום מידה וכוח שאין בה צד טוב גם כן, רק צריך שישתמש בה כפי רצון השם יתברך, ואם אינו כפי רצון השם יתברך, גם המידות טובות רעות, כמו שאול שנענש בעבור הרחמנות.

עין איה שבת, פרק א סימן כ

המידות הקשות לא יוכלו להיות חסרות מאומה גדולת שכל ורבת פעלים, אבל צריכות להיות מזוקקות עד שיוכלו להיות נכנעות לשכל ומונהגות על ידו, אז תבאנה לתעודתן.

מנין שאין מרצין לו לאדם בשעת כעסו, שנאמר פני ילכו והניחותי לך, א"ל הקב"ה למשה המתן עד שיעברו פנים של זעם ואניח לך.

ניתן להאמר, (ודברי החסיד במס"י פ' י"א, שכתב שמעלת הנקי המעולה היא שלא יעשה הכעס מעולם רושם בו כלל, צ"ע לע"ד.) ומכוון כפי מדת השלמות הראוי להאדם המעלה, יסד המנהיג העליון ית' בהנהגתו הכללית, שישנם כוחות שתכליתם דומה בכלל הבריאה כתכלית הכעס באדם. ואם שאפשר לכובשם ע"י תפילת צדיקים וזכיות, אבל ראוי להניח להם איזה מקום, כי מעשה ד' הכל נברא לתכלית טוב. ע"כ אמר המתן עד שיעברו פנים של זעם, ויפעלו פעולתם באיזה ערך עכ"פ, כי לא לריק נמצאו, ואניח לך.

הורנו, שכל המדות שחקה השי"ת בטבע האדם ונפשו, אין בהם אחת שתהי' רעה בהחלט, עד שהיתה טובה לנפש בהיותה נעדרת. כי הפועל הטוב פעל הכל לטוב, רק צריך שישתמש בכל אחת כשעתה וכמדתה. מזה יצא שאין לדחוק, אפי' המדה הרעה, יותר מדאי, באופן שלא לתן לה שום מקום. כ"א מקומה המצומצם ראוי לתן לה, ולהשתדל לתקנה. ע"כ בשעת כעסו אין מרצין לו לאדם, שהאדם השלם ג"כ אפשר שיכעוס. ע"כ צריכה מדת הכעס להמצא, וראוי להרצות מיד, אבל לאמר שלא יהי' אל הכעס שום מקום, מורה כאילו כח נברא בנפש להרע, זה לא

קשיחות ותקיפות – 'פלא יועץ', מידת 'אבירות לב'

אבירות לב הוא צורך גדול לעבודת האל יתברך שמו, כי כמה דברים אדם עובר על דעת קונו מחמת רכות הלבב ומחמת רחמנות... ועושה אלה [מצוות והנהגות טובות הכרוכות בשימוש באבירות לב / נ.א.] הרי הוא מתלמידיו של אברהם אבינו, שאף על פי שהיה אב הרחמן, כלול במידת החסד, עשה עצמו אכזרי על בנו יחידו שנולד לו לעת זקנתו ויקח את המאכלת לשחוט את בנו לעשות רצון קונו...

גאווה – פנקס פ"א פסקאות לרב קוק, פסקה לא

בחינה גדולה צריך לבחון כל מעמיק במסתרי נפשו ברגש הגאווה, איזה הוא הרגש הפסול, המעביר את האדם על דעתו ועל דעת קונו, ואיזה הוא הרגש העדין, המרחיב דעתו של אדם ומזכירה את הוייתו הרוחנית המלאה הוד ותפארת. פעמים רבות לבו של אדם מלא עז, שלפי הסקירה הראשונה תהיה דומה התמונה של תכונה זו לתמונה של גאווה, אבל אחר הביורור ימצא שהוא רק מתמלא אומץ באור האלהי הזורח בנשמתו, והוא חוזה אז גאות ד'. ואם יכריח את עצמו להיפרד מגאווה זו, לא די שלא יעשה לנפשו שום טובה, עוד ישחו כל כוחותיו הרוחניים, ובחמת עצבות ילך קודר ושחח, ובדעתו יחשוב שהצורה של הדכאות היא קרבת אלהים, בשעה שהיא באמת הרחקה ונסיגה לאחור.

כבוד – מידות הראיה, ערך 'כבוד' אות ו'

לפעמים צריכים לקבל כבוד, וליהנות ממנו, כדי לאמץ את הכחות הרוחניות לעבודות רמות, כשם ששותין כוס יין להחליף כח ולחדש צהלת הרוח, ולעולם תהיה העין צופיה על הכח התמציתי שבכבוד, שהוא מצד הרוממות האמתית שיש במעלות, ובזה האדם מתעלה, ובעילוי הוא קורא בשם ד' בצדק.

עצבות – אורות התשובה פרק ח אות יב

מאד צריכים להזהר מן העצבות אבל לא במדה גדולה כזו שתמנע את אור התשובה מלחדור אל עומק הנשמה, שאז העצבות מתפשטת היא כמחלה ממארת בכל קצות הגוף והנפש, מפני שהחטא מדאיב את הלב וגורם לעצבות להתאזרח על המרירות הקודחת של תבערת התשובה, שאע"פ שיש בה חלקים עצבניים הם כאש מטהר, מצרפים את הנשמה, מחזיקים אותה ומעמידים אותה על הבסיס של השמחה הטבעית התמידית הראויה לה.